

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

תוכן

- א. כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל ומעשר שני והקדש וחדש לא נתנו בהן חכמים שיעור 1
- ב. וכל דבר שאין לו מתירין כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה וערלה וכלאי הכרם נתנו בהם חכמים שיעור..... 3
- ג. השביעית אוסרת כל שהוא במינה ... אף אני לא אמרתי אלא לביעור אבל לאכילה בנותן טעם..... 4
- ד. בצלים שירדו עליהם גשמים וצמחו אם היו עלין שלהן שחורין אסורין הוריקו מותרין 4
- ה. ליטרא מעשר טבל שזרעה בקרקע והשביחה והרי היא כעשר ליטרין חייבת במעשר ובשביעית ואותה ליטרא מעשר עליה ממקום אחר לפי חשבון..... 6

דף נח.

א. כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל ומעשר שני והקדש וחדש לא נתנו בהן חכמים שיעור

כל דבר¹ שיש לו מתירין, כלומר שיהיה מותר לאחר זמן², שהתערב במינו, אינו בטל אפילו באלף³. אך אם התערב בשאינו מינו הרי זה בטל בששים כנגדו.

¹ שו"ע ונו"כ יו"ד קב א

² עיין פרי"ח שם א בשם ה"ר יום טוב דלא מקרי בשום דוכתא דבר שיש לו מתירין דבר החוזר לאיסורו לשנה הבאה כגון חדש, וכן כתב בפרק כל שעה [פסחים רמז תקעג] בשם ה"ר חיים דחמין שחוזר לשנה הבאה לאיסורו לא שייך לומר דבר שיש לו מתירין, ע"כ. ותמה שם "דאשתמיטיה תלמוד ערוך במסכת נדרים בפרק הנודר מן הירק דגרסינן התם [נח, א] כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל ומעשר שני והקדש וחדש לא נתנו בהם חכמים שיעור, ואיתיה נמי בירושלמי בפרק הנודר מן המבושל [פ"ו הלכה ד] ובתוספתא דתרומות [פ"ה הלכה יח], הנה לך בבירור דהדש מקרי דבר שיש לו מתירין הפך דעת הר"ר יום טוב. וכן כתב הרשב"א בתורת הבית דף ק"ג [בית ד שער א יב, ד] דהדש מקרי דבר שיש לו מתירין דעיצומו של יום מתיר ויום ששה עשר ממילא בא, וכן כתב הרמב"ם בפרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורות [הלכה י], וזה פשוט.

³ בטעמו של דבר נחלקו הראשונים: רש"י ביצה ג ב' "הואיל ויש לו מתירין לאחר זמן לא יאכלנו באיסור ע"י ביטול". (והביא סברא זו הט"ז יו"ד סי' ק"ב סק"א) בר"ן (נדרים נב.) – מובא בט"ז שם ס"ק ב' פ"י דרבנן ור"י נחלקו האם מין במינו בטל דרבנן בטל ברוב או כס' ע"ע תערובות ולר"י אינו בטל אפי' באלף ורבנן מחשיבים כמינו את מידת איסורו של החפץ ולכן מב"מ בטל אך היתר בהיתר לא בטל. כיון שדומה לחבירו גם במציאות וגם במידת איסורו ודשיל"מ היתר הוא למחר עיין פמ"ג בשער התערובות חלק שלישי פ"ב ד"ה דשיל"מ בשם הצ"צ שאלה ס"ט והפרי"ח ק"ב ז' דני"מ בין שני הטעמים בדבר שיש עליו שני איסורים ואחד

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

הנדרת שאינו מינו מוגדרת על ידי שם הדבר⁴, כלומר אם יש להם שמות דומים אפילו שהטעמים שונים הרי אינו בטל, ואם שמותיהם שונים אפילו שטעמיהם דומים הרי זה בטל בששים⁵.

ובכלל זה איסור מוקצה בשבת ויו"ט כגון ביצה שנולדה ונתערבה וכדומה⁶ שהרי יש לה מתירים במוצאי שבת או יום טוב. וכן איסור חדש – כלומר מאכל העשוי מתבואה חדשה קודם הפסח שהתערב שהרי יש לו מתירים אחר מ"ז ניסן. וכן דבר האסור משום נדר⁷, פני שיש לו להשאל על נדרו נעשה כדבר שיש לו מתירין שאינו בטל במינו. וכן פירות מעשר שני⁸ בזמן הבית, אם נתערבו בירושלים אסורין בכל שהן, הואיל והוא בירושלים הרי הוא כדבר שיש לו מתירין, ויאכל הכל בטהרה. ובזמן הזה בכל מקום כיון שיכול לפדותו⁹. וכן הקדש בדק הבית יכול לפדותו¹⁰, וכן בכורים¹¹ בזמן הבית בירושלים¹² מפני שהוא מקום אכילתן עשאו כדבר שיש לו מתירין, וכן טבל יש לו מתרים בהפרשת תרומות ומעשרות¹³.

מהם דשיל"מ דלטעם רש"י אינו בטל דעד שתאכלנו באיסור גדול תאכלנו באיסור קטן ולפי הר"ן בטל כיון שישאר אסור לעולם והוא עצמו השיג עליהם קצת מל' רש"י שם ד"ה שיש לו מתירין "שיכול לאכלו אחר יו"ט בהיתר גמור" אמנם ביו"ד סי' ק"ב משב"ז ז' שנסתפק גבי מי שנדר מבשר נבילה משמע דס"ל לדינא כצ"ע ובש"ך שם ס"ק ח' נמי משמע הכי מדהצריך להמתין מעל"ע גבי כלי איסור שנתערב כיון דאית ליה היתר מאיסור דאו' ע"י נטל"פ אמנם יש לחלק דעכ"פ מאיסור דאו' הותר לנמרי ועיין חי' חת"ס ביצה ד' א' ד"ה וע"ש דאע"ג דס"ל כהצ"ע הנ"ל בספק איסור ויש גם איסור דשיל"מ אפי' לסברת הר"ן איכ"ל דהוה כהיתר בהיתר ש"ך שם ג'

⁵ שאף על גב דלענין בריה וחה"ל אין חילוק בין נתערבה במינה או שלא במינה וכדלעיל סימן ק"א ס"ו בהג"ה שאני הכא דאין החשיבות מצד האיסור עצמו אלא מאחר שיהיה לו היתר אחר כך לא רצו חכמים להתבטל וכל שנתערב שלא במינו אין ההיתר נקרא על הדבר האסור אלא ע"ש דבר שנתערב בו והוי כמי שאין לו מתירין, כ"כ בת"ח כלל מ' ד"ו. ש"ך שם ד'

⁶ רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק טו הלכה י, שו"ע ונו"כ שם ואו"ח תקינא א

⁷ רמב"ם הלכות נדרים פרק ה הלכה יב, שו"ע ונו"כ יו"ד רטז י

⁸ שאם נתערבו בפירות חולין חוץ לירושלים יאכל הכל בטהרה במקום או יפדה את המעשר. רמב"ם הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ו הלכה יד

⁹ ועומד לפדיה.

¹⁰ רמב"ם הלכות מאכלות אסורות שם, ועומד לפדיה בשונה מתרומה שאין מצוה בכך כמבואר להלן דף נט. בר"ן

¹¹ רמב"ם הלכות ביכורים פרק ד הלכה טו

¹² אבל אם נתערבו חוץ לירושלים לא מקרי יש לו מתירים במה שיכול להעלותם לירושלים כיון שיש בזה טורח אא"כ נתערבו בתרומה והוא סמוך לירושלים שקל להעלותו שאז נקרא דבר שיש לו מתירין

¹³ רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק טו הלכה ז, ועי"ש באחרונים ששני טעמים יש בדבר בבבלי כהיתרו כך איסורו, שכשם שהיתרו של טבל הוא במשהו, שכן היטה אחת פוטרת את כל הכרי, אף איסורו במשהו שיכול לתקנו ולהתירו, על ידי שיפריש עליו ממקום אחר, ובירושלמי הטעם דהוי דבר שיש לו מתירין שאפילו באלף אינו בטל. מהראשונים יש שכתבו שצריכים לשני הטעמים, שאם הבעלים אינם בעיר או שאין להם טבל אחר כדי לתקנו, הרי זה דבר שאין לו מתירים, ואיסורו במשהו משום הטעם של "כהיתרו כך איסורו",

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

כלי¹⁴ שנאסר בבליעת איסור, שנתערב באחרים ואינו ניכר, בטל ברוב, ואין דנין אותו כדבר שיש לו מתירין לפי שצריך להוציא עליו הוצאות להגעילו, וכל כיוצא בזה. ויש להחמיר להגעיל הכלים שאפשר בהגעלה. ובכלי חרס שאי אפשר בהגעלה מותר כשהבלועות הן ממנינים שווים. וכשהבלועות הן ממנין שאינן שווין, צריך להמתין עד אחר מעת לעת ומותר¹⁵.

יש מי שאומר¹⁶ וכן הלכה שלא אמרו דבר שיש לו מתירין אלא כשהמתיר עתיד לבא על כל פנים, כביצה שנולדה ביו"ט שודאי תהיה מותרת מחר, או אם המתיר בידו לעשותו בלא הפסד, אבל דבר שאינו בידו¹⁷, ואינו ודאי שיבא המתיר, אינו בדין דבר שיש לו מתירין.

לפיכך, ביצה של ספק טריפה שנתערבה באחרות, על אף שאיפשר שתטעון עוד התרנגולת ויתרו כולם, או שתחיה התרנגולת שנים עשר חדש, אינו בדין דבר שיש לו מתירין, לפי שאין המתיר בודאי ואינו בידו.

ב. וכל דבר שאין לו מתירין כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה וערלה וכלאי הכרם נתנו בהם חכמים שיעור

הערלה¹⁸ וכלאי הכרם וחלב ודם וכיוצא בהן, וכן תרומות, נתנו חכמים בהן שיעור שאין בהן דרך היתר לכל אדם. ואלו הן השיעורין שנתנו חכמים:

התרומה ותרומת מעשר והחלה והבכורים עולין באחד ומאה וצריך להרים ומצטרפין זה עם זה, וכן פרוסה של לחם הפנים לתוך פרוסות של חולין עולין באחד ומאה, כיצד סאה קמח מאחד מאלו, או סאה מכולם שנפלה למאה סאה קמח של חולין ונתערב הכל, מרים מן הכל סאה אחת כנגד סאה שנפלה והשאר מותר לכל אדם, נפלה לפחות ממאה נעשה הכל מדומע.

הערלה וכלאי הכרם עולין באחד ומאתים ומצטרפין זה עם זה ואינו צריך להרים, כיצד רביעית של יין ערלה או כלאי הכרם או שהיתה הרביעית מצטרפת משניהם

ומעשר ראשון הטבול לתרומת מעשר שאין היתרו במשהו, שהרי צריך להפריש ממנו מעשר מן המעשר, מכל מקום דבר שיש לו מתירין הוא.

¹⁴ שו"ע ונו"ב יו"ד שם ג ד

¹⁵ הוות דעת הידושים שם ס"ק ז

¹⁶ ברשב"א בתורת הבית הקצר ב"ד ש"א (דף ח א') (מוכא כב"י ק"ב ונפסק בשו"ע שם סעי' ב' ועיין בכף החיים שם ס"ק י"ב דהוכיח מהכס"מ מאכ"א פמ"ז ה"י דהרמב"ם חולק וס"ל דגם בכה"ג הוות דשיל"מ

¹⁷ ועיין ש"ך יו"ד שם ס"ק ח' ובשפ"ד שם דלדעת המהרש"ל ביש"ש פ' כל הבשר ס"ס פ"ו בדבר שאין בא היתר מעצמו אלא ביד האדם ואינו ודאי שיבוא אינו חשוב דשיל"מ מלבד אי מצווה להתירו ודעת הש"ך שם ס"ק ח' דאפי' בלא מצווה אלא כל שבידו להתירו בלא מורה או הפסד השיב דשיל"מ וכ"ד המ"ז יו"ד סי' שכ"ג ס"ק ב'

¹⁸ רמב"ם הלכות מאכלות אסורות שם הלכה יא, יג, יד, יז.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

שנפלה לתוך מאתים רביעיות של יין הכל מותר ואינו צריך להרים כלום, נפלה לפחות ממאתים הכל אסור בהנייה. וי"א¹⁹ שאינו אסור בהנאה.

שאר איסורין שבתורה כולן כגון בשר שקצים ורמשים וחלב ודם וכיוצא בהן שיעורן בששים, כיצד כזית חלב כליות שנפל לתוך ששים כזית מחלב האליה הכל מותר, נפל לפחות מששים הכל אסור.

ג. השביעית אוסרת כל שהוא במינה ... אף אני לא אמרתי אלא לביעור אבל לאנילה בנותן טעם

פירות²⁰ שביעית שנתערבו בפירות אחרות, לח בלח, או לח ביבש ולהיפך או בנתינת טעם בבישול או כבישה וכדומה, מין במינו, אין התערובת אסורה²¹, אלא החמירו לאסור בכל שהוא במין במינו לענין שהייב לאכול כל התערובות בקדושת שביעית, דהו"ל דבר שיש לו מתירין שיכול לאוכלו קודם הביעור²². או להפקירו בביעור²³, ושלא במינו בנותן טעם.

אם נתערב לאחר הביעור, שכבר נאסר, אין אוסר אלא בנו"ט בין במינו בין בשאינו מינו²⁴.

פירות שביעית²⁵ שנתערבו בשוק בפירות ששית או של מוצאי שביעית יבש ביבש, הולכין אחר הרוב, אבל אין סומכין לא על הטעם ולא על הריח.

ד. בצלים שירדו עליהם גשמים וצמחו אם היו עלין שלהן שחורין אסורין הוריקו מותרין

¹⁹ דעת הראב"ד שם שאין לך דבר שאוסר עירובו בהנאה אלא אם כן הוא דבר שבמנין חוץ מאיסורי עכו"ם וי"נ

²⁰ רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ז הלכה כב

²¹ כמבואר ברמב"ם הלכות מאכלות אסורות שם הלכה ה ובמפרשים שם.

²² ר"ן ורשי בסוגיין ועי' חזו"א סי' י"א סק"ב:

²³ בחזון איש (סי' מ"א סק"ב)

²⁴ ראב"ד בפמ"ו ממאכ"א ה"ח וע"ש ברדב"ז שגם דעת רבנו כן וכ"כ הרדב"ז כאן וכ"כ הראב"ד לעיל בה"ג, אולם כמה מפרשים כתבו בדעת הר"ש והרא"ש ור"י בן מ"צ בספ"ז דשביעית להיפך דרק אחר הביעור החמירו לאסור מין במינו בכל שהוא אבל אם נתערבו קודם הביעור אין בו קדו"ש. ובפ"י הרא"ש ותוס' בסוכין מוכח דבשניהם אין אוסר אלא בנו"ט ולהלכה פסק החזו"א בקובץ אגרות ח"א סי' ר"ה ובמכתבים דאם נתערבו אחר הביעור אין אוסר אלא בנו"ט.

²⁵ מל"מ בשם התוספתא, ועי' תוס' נדרים נ"ח א' ד"ה דתנן

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

הבצלים²⁶ של ששית שעקרן וירדו עליהן גשמים בשביעית וצמחו שכן דרך הבצלים. וכן בצלים מחוברין של ששית שנכנסו מששית לשביעית שירדו עליהם גשמים בשביעית וצמחו, כל זמן שהעלין שלהן ירוקין כלומר הקליפה העליונה של הבצל הרי אלו מותרין שכיון שהן ירוקין, לא מחמת יניקת הקרקע נתגדלו אלא מחמת הבצל עצמו, ואין זה נקרא גידולי שביעית.

ואם השחירו כלומר שהקליפה העליונה של הבצל האדימה במקצת וזה קורא שחרות, הרי הן כנטועין בארץ ואותן העלין אסורין²⁷ משום ספיחי²⁸, או שיש בהם קדושת שביעית²⁹.

ובין כך ובין כך הבצלים עצמן בהיתרן עומדין. לענין³⁰ תפיסת דמים שאין תופס דמיו אלא כנגד התוספת ולא כנגד העיקר או לענין לאסור באינו מינו בנותן טעם שאין אוסר אלא בשיעור התוספת ולא בשיעור העיקר וי"א³¹ שאם רבו גידוליו על עיקרו אף הבצל עצמו נאסר.

וכן להיפך³² בצלים של שביעית שנתלשו ועמדו בקרקע במו"ש וצמחו, אם היו העלין ירוקין אסורין ואם השחירו התוספת מותר והעיקר אסור ואם רבו הגידולין על העיקר מתבטל גם העיקר.

דף נח:

²⁶ רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ד הלכה ב

²⁷ ולא אמרי' בזה קמא קמא בטל כיון שכשהגידולין גדלים כל השרשים משתנין מכמות שהיו שנתעבו יותר ונארכו יותר ועוד שבדבר שגדל בלי הפסק ל"ש קמא קמא בטל: דרך אמונה שם קמה

²⁸ רש"ם דף ק"ג א' פוסק בר"ח בן אנטיגנוס שאם הם חזקים כ"ב שיכולין להתלש בשאוהו בעלין שלהן אסורין הודאי צמחו מארעא ואם לאו מותרין

²⁹ כלומר במקרה שהיו מחוברין בקרקע שאין לאסור משום ספיחי' לפ"ד הר"ש שאם נכנסו מששית אין בהן משום ספיחי' אבל יש בהן קדושת שביעית

³⁰ אך אין הכונה שמותר לאוכלן דהא בבצל עצמו ג"כ יש תוספת ומעורב בו איסור והיתר. חזו"א שביעית סי' ח' סקי"ד וכמש"כ הר"ן והרא"ש והרשב"א בנדרים ובמאירי כתב עיקרו מותר אם ניכר מן הגידולין וצ"ע איך יוכל להיות ניכר.

³¹ תשו' הרשב"א ח"א סי' רפ"ז ועי' בר"י קורקוס בשם רש"י שאפי' לא רבו גידולין הכל נאסר וטעם רבנו כנראה משום דהיתר לא בטל וכ"ה במאירי בנדרים נ"ח דאפי' רבו גידולין על עיקרו מותר ובאו"ש כתב דהיכא דטרח וזרע בכונה גם רבנו מודה דבטל גם העיקר.

³² משנה פ"ו דשביעית וכבר תמהו על רבנו נרמב"ם למה השמיטה עי' משנה ראשונה וקרן אורה נדרים נ"ח א' ובפיה"מ משמע שדעתו דזה ממילתי' דר"ח בן אנטיגנוס וטעמו שאם יכולין ליתלש בעלין שלהן ודאי רבו גידוליו על עיקרו וכ"כ הר"ן בנדרים נ"ח א' וכיון דלא קי"ל בר"ח בן אנטיגנוס לכן השמיטו אבל בשמ"ק נדרים נ"ח ובמאירי שם כתבו דכנגדן קאי ג"כ את"ק וכ"כ מלא"ש בשם הר"ר יהוסף ומשנה ראשונה. דרך אמונה שם קמח ובציון ההלכה רנא.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

**ה. ליטרא מעשר טבל שזרעה בקרקע והשביחה והרי היא
כעשר ליטרין חייבת במעשר ובשביעית ואותה ליטרא
מעשר עליה ממקום אחר לפי חשבון**

כבר התבאר לעיל דף נז: שכמות מסויימת של פירות שאין זרעו כלה³³, כגון קילו בצל³⁴ מעשר טבול לתרומת מעשר – כלומר שקיבלו הלוי ועדיין לא הפריש תרומת מעשר, שזרעה והשביחה והרי היא עשר קילו חייבת במעשר, וצריך לעשר על כולה כיון שרבו גידוליו³⁵ על עיקרו³⁶, ואותו קילו שזרע מעשר עליה תרומת מעשר ממקום אחר לפי חשבון³⁷,

קילו בצלים שתקנם ועישר כל התרומות ומעשרות שלהם, וזרעם, אינו מעשר לפי חשבון התוספת אלא מעשר לפי כולו מדאורייתא³⁸ שהגידולים מבטלים את העיקר. בבצל ודוקא ברבו גידוליו על עיקרו אבל כשהן מועטין הראשון נשאר בפטורו והתוספות חייב.

בצל שעקרו בשנה שניה³⁹ וזרעו בשלישית ורבו גידוליו על עיקרו כולו חייב במעשר עני והעיקר חייב במע"ש ואם לא רבו שניהן חייבין לפי חשבון. ואם זרעו כלה בודאי בטלה לגמרי, ואם אין זרעו כלה והוא דבר שאין דרכו להזרע יש ספק אם חוזר להתחייב במעשרות שכבר הופרשו מקודם.

³³ וכ"כ הראב"ד וכ"כ ר"י קורקוס שגם רבנו מודה לזה וכ"כ מרכ"מ ומש"כ רדב"ז כאן ור"ד ערמאה צ"ע: רמב"ם הלכות מעשר פרק ו הלכה ד

³⁵ ואע"ג שלענין ערלה וכלאים אמרי' לעיל שאין אומרים שרבו גידוליו על עיקרו וביטלוהו היינו לחומרא מספק מספק מחמירים שרבו גידוליו כאן לענין חיוב מעשרות, ואין נ"מ בין טבל דאורייתא לטבל דרבנן כמו ירק ובין שנתערב קודם גמ"מ או לאחר גמ"מ דלעולם לא בטל וכיון דדין זה משום ספיקא הוא ואפשר דמה"ת בטל לכן צריך לעשר אח"כ את המעשר מיני' ובי'. דרך אמונה – ציון ההלכה הלכות מעשר פרק ו ס"ק (קט) חזו"א שביעית סי' ח' סק"ו ועי' בפ"י הר"א מן ההר ספ"ו דנדרים שכ' ג"כ דלמסקנא הוי ספיקא דינא אמנם בתוס' נ"ז ב' וברשב"א שם כ' דמדאורייתא ודאי גידולין מבטלין עיקר ורק מדרבנן בעי לה ועי' בישועות מלכו כאן שתמה עליהן מסוגיא דמנחות ס"ט ב'.

³⁶ ואם זרעה בשביעית [באופן שאין בו משום איסור ספיהין] הגידולין יש להן קדושת שביעית ופטורין ממעשר אבל העיקר חייב בתרומ"ע ממק"א לפי חשבון. דרך אמונה שם לו מהר"ן בסוגייתנו

³⁷ ה"ה שיכול להפריש מיני' ובי' דאמרי' בזה יש בילה אלא דאז יצטרך להפריש לפי כולה כדי שיהא בו אחד מעשרה מהמעש"ר הטבול וי"א דדוקא ממקום אחר יפריש ולא מיני' ובי' דהוי כמפריש מן הפטור על החיוב ויש מחמירין שגם כשמעשר על השאר יעשר ממקום אחר ולא מיני' ובי' שמא יקח מהליטרא הוה דאפשר שכבר נפטרה והוי כמעשר מן הפטור על החיוב ואם זרעה בשנה אחרת לכ"ע צריך להפריש ממקום אחר כדי שלא יפריש מן החדש על הישן ומן הישן על החדש. דרך אמונה שם מ

³⁸ חזו"א שביעית סי' ח' סק"ד ז, וכאן יכול לעשר בין מיני' ובי' ובין ממקום אחר
³⁹ חזו"א שם ג

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>